

לפני ימים אחדים הוזמנתי לישיבה גדולה, בה לומדים רבים מבוגרי התלמידים שהתחנכו אצלנו בעבר. התרגשות עצומה אחזה בי כשראיתי לפניי את הבוגרים, בחורים בנויים לתלפיות - בעלי תורה ומידות טובות, עדינות נפלאה.

לאחר שהעברתי שיחה והפעלה על כוחות האדם, שבמהלכה כתב כל אחד על כוחותיו הנפלאים, ניגשו אליי רבים להודות כשבין היתר אמרו לי דברים מרגשים על צוות המחנכים הנפלאים.

כל אחד התבטא לפי סגנונו, אך המסר היה אחיד: **"הרגשנו שראו אותנו"**.

אחד אמר: "ראו את הטוב שיש בי".

אחר אמר: "היה מסתכל אליי כאדם עם מעלות וכוחות, וזה היה חודר ללב".

ושלישי אמר: "הרגשתי את הלב שלך".

וכן הלאה, כל אחד בסגנונו.

"כמים הפנים לפנים"

ואז נזכרתי בדברי האור החיים הקדוש על הפסוק **"יכיר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו"**:

"מטבע אנושי - כשתיוולד הידיעה בלב אחד מהשניים, גם בלב השני יתעורר בחינת הזיכרון. כי הלבבות יצדו סודות נעלמים, כאומרים (משלי כז, יט): **"כמים הפנים לפנים - כן לב האדם לאדם"**. וידקדקו בעיניים, במצח, בדיבור, והידיעה הולכת וגדלה עד שישלים הבחינה".

האור החיים מגלה לנו סוד עמוק: כשאדם רואה את זולתו, יש בו ידיעה, הכרה, בנוכחות של האחר - הלב של השני מרגיש את זה. יש תקשורת בלתי נראית בין הלבבות. **"הלבבות מגידים סודות נעלמים"**.

מדוע אחי יוסף לא הכירוהו?

ומסביר האור החיים:

"אף על פי כן מודיע הכתוב שהם לא הכירוהו. והטעם - לצד ראותו ברום המעלות, החליטו הבחינה והרחיקו מליבם מלחשוב דבר זה".

הלך החינוכי

זהו סוד ההכרה בחינוך: כשהמחנך באמת רואה את התלמיד, באמת מכיר בטוב שבו, באמת אוהב אותו - **הלב של התלמיד מרגיש את זה**. "כמים הפנים לפנים". אי אפשר לזייף אהבה. אי אפשר להעמיד פנים של הכרה.

אבל יש גם צד שני: לפעמים התלמיד לא מכיר בהכרה שלנו - כי הוא **"החליט מראש"** שאי אפשר לאהוב אותו, שאין בו טוב, שהוא לא ראוי. כמו אחי יוסף שהרחיקו מליבם את האפשרות - כך ילדים מסוימים הרחיקו מליבם את האפשרות שמישהו באמת רואה אותם.

ובכל זאת - האהבה חודרת. גם אם לא מיד, גם אם זה אורך שנים - בסוף, כמו שהאחים הכירו את יוסף, כך התלמיד מגלה שההכרה הזו הייתה אמיתית. ואז הוא בא, שנים אחר כך, ואומר: **"אתה היית היחיד שראית את הטוב שבי"**.

המחנך האמיתי יודע: מה שנזרע בלב - לעולם לא הולך לאיבוד. כי הלבבות מגידים סודות נעלמים. לא רק היום - אלא כל החיים. הם ייקחו איתם את הסוד הזה: היה מחנך שהרגיש אותי. היה מישהו שראה אותי, שהיה מחובר אל הלב שלי.

הכוח הזה חוזר ומשפיע - לכל החיים.

שמעון אברהם
פרבאלין רייזן

הנפש והחינוך

ע"פ התורה

הרגל או התחדשות

רגש אהבה להתחיל בעבודה מחדש. וזהו ענין חנוכה - שכל ענין חינוך הוא התחלת הדבר בהתלהבות ורגש.

לפני הניצחון, בתוך השגרה והחושך, לא ראו החשמונאים עד כמה התרחקו. רק כשהאיר להם - הבינו את מצבם, והבהה זו עוררה בהם רגש עמוק של אהבה ורצון להתחיל מחדש.

זו משמעות נרות החנוכה לדורות:

"אור הנרות דוחה את החושך מלב ישראל, וכל הרצוה לראות - רואה ומבין מצבו עד כמה ירד פלאים, וממילא נתעורר רגש אהבה".

נר איש וביתו - חינוך משפחתי

העבודת ישראל מביא נדבך חשוב: החינוך וההתחדשות אינם רק ענין אישי, אלא משפחתי:

"אין די שיביא האדם הבהירות לעצמו, רק להשפיע לכל ביתו שיעבדו גם כן את ה' באהבתו ויראתו, ולהשפיע להם קדושה על ידי הדלקת נר חנוכה".

ההלכה של "נר איש וביתו" מלמדת שהאור שאנו מדליקים צריך להאיר לכל בני הבית. ההורה המתחדש בעצמו, משפיע התחדשות גם על ילדיו.

השלכות חינוכיות מעשיות

לשמור על חיות בתוך השגרה - השגרה הכרחית לחינוך, אך עלינו לחפש דרכים להכניס בה חיות: שיחה אישית, סיפור חדש, רעיון חדש, זווית מפתיעה על דבר מוכר.

להיות "יוסף" - מוסיף והולך - המחנך עצמו חייב להתחדש. מי שמלמד מאותן מחברות עשרים שנה, קשה לו להעביר התלהבות לתלמידיו. ההתחדשות 'שלנו' היא התנאי להתחדשות 'שלכם'.

לאפשר לילד לראות את עצמו - כמו אור הנרות שמאיר לאדם את מצבו, כך תפקיד ההורה והמחנך - לא להטיף, אלא ליצור מרחב שבו הילד יכול לראות את עצמו באמת, ומתוך כך לרצות להשתנות.

להאיר לכל הבית - האב הוא "נר איש וביתו". ההתחדשות שלו משפיעה על כל המשפחה. כשהאב או האם מתלהבים מדבר - הילדים קולטים את זה.

בשיחת ההכנה לחנוכה, דיברנו על כוחה של התחדשות, על כך שחנוכה הוא מלשון חנוכה שצריכים לחנוך כל הזמן את הכל מחדש, אולם אחד האתגרים המרכזיים בחינוך הוא המתח המתמיד בין שני צרכים הפוכים לכאורה:

מצד אחד, עלינו להרגיל את הצעירים בקיום התורה והמצוות - שהרי ללא הרגל אין בניין של אישיות יציבה. מצד שני, עלינו לשמור שהעשייה לא תהפוך ל"מצוות אנשים מלומדה" - עשייה אוטומטית, חסרת חיות ומשמעות.

השם **משמואל** בפרשתנו: פותח לנו פתח להבנת הפרדוקס הזה דרך משמעות חג החנוכה:

"מצות חינוך ענינה להתרגל שיהיה מוסיף והולך בכל עת, ובכל יום יהיו בעיניו כחדשים". וזה **"חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקן לא יסיר ממנו"** - היינו שלא יסיר מענין החינוך, שבכל יום יהיה לו חינוך והתחלה מחדש.

המילה "חינוך" עצמה מלמדת אותנו שאין מדובר באירוע חד-פעמי אלא בתהליך מתמשך. האדם המחונך באמת הוא מי שלעולם לא מפסיק להתחנך - כל יום הוא עוברו התחלה חדשה.

יוסף - סמל החיות המתחדשת

לא במקרה, מסביר השם משמואל, חל חנוכה תמיד בפרשיות יוסף.

יוסף הצדיק מגלם את מידת ה"תוספת" - כשמו כן הוא: **"יוסף ה' לי בן אחר"**. הוא איש ההתחדשות, ולכן הוא מכונה **"חי"**:

"כאשר מוסיף בכל יום - הוא חי. וזה שאמר יעקב 'עוד יוסף בני חי' - שהוא במדרגת חי, מוסיף והולך".

כיצד הצליח יוסף לשמור על צדקותו בתוך טומאת מצרים? רק בזכות היותו **"מוסיף והולך"** - מתחדש בכל יום. שהרי, כדברי חז"ל: **"יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום"** (סוכה נב ע"ב). אם היצר מתחדש - גם האדם חייב להתחדש. מי שמתנהל בקריירות ובהרגל, היצר הרע בוודאי חזק ממנו. אבל מי שמתנהג בחיות חדשה - הקב"ה עוזרובכוחות חדשים.

חנוכה - חינוך להתחלה מחדש

מהו אם כן סוד חנוכה? כותב השם משמואל:

"כשנצחום - נפקחו עיניהם לראות עד כמה נתרחקו ללכת אורחות עקלקלות, ונתעורר בקרבם

חיבור באהבה גמורה

חושב על הטובה שלי!

זו מציאות רוחנית אמיתית.

וכך ממשיך וז"ל:

"משא"כ אנשים שאין ביניהם אהבה גמורה - מעל מקום - אע"פ שגם שואה אין ביניהם - מכל מקום כיון שכל אחד אינו חושב רק עניני עצמו ואינו נותן לב לטובת חבירו - כך הש"ת אינו חושב ח"ו בטובתם. ולכן - שימו לב לנקודה המדהימה הזו - 'בכל עת צרה שיש ח"ו על האדם - טוב לו שיתחבר באהבה גמורה עם נ"ע אחד או יותר, - ועל ידי זה יחשוב הקב"ה לטובתם כאמור וינצל'."

כשאתה בצרה - הדרך לצאת מזה היא לא להתמקד בעצמך עוד יותר, אלא להתחבר עם מישהו אחר באהבה אמיתית ולחשוב על הטובה שלו. ואז - הקב"ה יחשוב על הטובה שלך!

הדוגמה המושלמת לכך היא מרדכי ואסתר, וכך מבאר וז"ל:

"וכן היה במרדכי ואסתר: כי מרדכי לא חשב לעולם טובתו - רק טובתה. לכן בהתוודע לו מענין גתון ותרש, ידע כי המציל את המלך מהמות ישיגהו יקר הרבה - הגיד זאת לאסתר. ואמנם אסתר לא חשבה לעולם רק בטובת מרדכי - לכן הגידה למלך בשם מרדכי: ועל ידי זה עזר ה' להם ולכל ישראל בזכותם - עכ"ד."

יוסף בבור - מחפש חבר אמיתי

עכשיו חזרו ליוסף בבור, וכך מבאר וז"ל:

"והנה יוסף הצדיק בראותו את עצמו בצרה גדולה - רצה לעשות תקנה זו: להתחבר באהבה כנ"ל עם איזה אדם. כי זה סיבה שינצל מצרה - כאמור.

ולחיותו תוך מצרים, כולם רשעים בשר חמורים וגסי הרוח - לא מצא עם מי יתחבר. והוכרח לבחור הרע במיעוטו.

ובראותו שהשר המשקים נתון גם כן בתוך צרה גדולה וחיו תלויים לו מנגד, וסרה גאוותו מעליו ונכנע מאד, וכאשר ראם זועפים - איז מצא עילה להתחבר עמם. ועל ידי זה ינצלו הם - והוא ינצל'."

יוסף יודע את הסוד הזה!

הוא יודע שאם הוא יתחבר עם מישהו באהבה אמיתית - הקב"ה יחשוב על טובתו וינצל.

כשראם זועפים - מצא עילה להתחבר עמם.

יוסף פותר לטובה - ונותן זמן להינצל

וכך ממשיך לבאר וז"ל:

"והנה חלומות שר המשקים ואופים כמעט עניים אחד, ושניהם הגידו רע להם בקרוב - בעוד שלושת ימים.

אך להיות רצה יוסף באהבה עם שר המשקים, שכל אחד מהם לא היה כל מגומומי לעולם רק לטובת חבירו - לכן פתר החלום לטוב.

אולם שר האופים לא סמך על יוסף ופחד לשתף אותו וחוכה לשמוע מה יפתור לשר המשקים, הפחד הזה גרם לו שלא יתחבר אליו.

הכאב הגדול: "ולא זכר... וישכחהו"

אבל מה קורה בפועל? וכך מבאר וז"ל:

"אך הרשע הזה שר המשקים לא שת לבו גם לאזן. והעיד עליו הכתוב: 'ולא זכר... וישכחהו'.

רצה לומר:

כיון ש'כמים הפנים לפנים' - לכן על ידי שהוא לא זכר את יוסף - גם יוסף שכח אותו! ולזה גבי שר המשקים אמר 'לא זכר' - כי מתחילה ועד סוף לא נתן אל לבו כלל לזכרו. אבל ביוסף אמר 'וישכחהו' - כי באמת עשה שלו, ועלה זכרונו מתחילה תמיד לטוב לפניו, עד שמחמת ש'כמים פנים' - 'וכ' - שכחו. וקבל'."

זה כואב מאוד:

יוסף עשה את שלו - זכר את שר המשקים, חשב על טובתו, התחבר איתו באהבה.

אבל שר המשקים לא זכר - והמציאות הרוחנית של 'כמים הפנים' גרמה גם ליוסף לשכוח.

החיבור חייב להיות דו-כיווני!

אז הרהר חשובה: להתחבר רק עם מי שאין יחשוב על טובתך.

הלחץ החשוב:

התחברות היא כוח אדיר - אבל צריך להתחבר עם מי שבאמת יחשוב על טובתך. אם מתחברים עם רשע שחושב רק על עצמו - זה לא יעזור.

החיבור חייב להיות דו-כיווני, אמיתי, מלא אהבה.

למעשה - מה זה אומר לנו?

חיבור אמיתי הוא לא 'מידה טובה בלבד'; כשאנחנו בצרה, הטבע שלנו הוא להתכנס פנימה, לחשוב רק על עצמנו.

תתחבר לטובתך

הערבי נחל מלמד אותנו: "בכל עת צרה שיש

ח"ו על האדם - טוב לו שיתחבר באהבה גמורה עם נ"ע אחד או יותר - ועל ידי זה יחשוב הקב"ה לטובתם וינצל'."

"ה' צלך" - מה שאתה עושה חוזר אליך: אם אתה חושב רק על עצמך - גם הקב"ה, כביכול, לא חושב עליך.

אבל אם אתה מתחבר עם חבר באהבה אמיתית, ואתה חושב על הטובה שלו יותר מעל הטובה שלך - אז הקב"ה "פונה מכל עסקיך וחושב על הטובה שלך.

החיבור חייב להיות דו-כיווני: "כמים הפנים לפנים" - מה שאתה נותן, זה מה שאתה מקבל.

שר המשקים לא זכר - ולכן גם יוסף שכח. צריך להתחבר עם מי שבאמת יחשוב על טובתך, לא רק עם מי שנוח לך.

פתרון לטובה נותן זמן: "על ידי פתרון הטוב יבוא לו טוב לעת עתה... בהמשך הזמן יהיה לו פנאי לבקש זכות להינצל'."

גם אם יש גזירה, גם אם יש קושי - על ידי חיבור באהבה יש זמן להכין זכויות ולהינצל.

כך גם בחינוך:

ללמד את כוח החיבור: ילדים צריכים לדעת שהדרך להצליח בחיים היא להתחבר עם חברים באהבה אמיתית דו-כיוונית.

"מה טוב לחבר שלך?" - לא "מה טוב לך?". כשילד מתלונן על משהו או בצרה - אפשר לשאול אותו: "יש לך חבר שאתה יכול לעזור לו עכשיו?"

זה נשמע הפוך - אבל "בכל עת צרה... טוב לו שיתחבר באהבה" - זו הדרך להינצל.

ללמד על "כמים הפנים לפנים": צריך להסביר: מה שאתה נותן - זה מה שתקבל.

אם אתה זוכר חבר - הוא יזכור אותך. אם אתה לא זוכר - גם הוא לא יזכור.

"ה' צלך" - מה שאתה עושה, הקב"ה עושה לך.

אבל כשאתה מתחבר עם חבר באהבה אמיתית דו-כיוונית - שכל אחד לא יחשוב טובת עצמו, רק ישים כל מגומומי אל טובת חבירו - אז הקב"ה "פונה מכל עסקיך וחושב על הטובה שלך.

זה יכול להיות גם הסוד שלנו - אם רק נבחר להתחבר באהבה אמיתית דו-כיוונית עם אדם קרוב, יכול להיות גם בן משפחה כמו שראויים אצל מרדכי ואסתר, חבר שבאמת חושב על טובתו, ונחשוב על טובתו.

אז הקב"ה יחשוב על טובתנו - ונזכה לכל הישועות.

ייעוץ וליווי חינוכי ניהולי
למערכות חינוך, תתי"ם וישיבות
פל' - 053-3101081

לב הילד
מרכזי קידום אישי בתתי"ם
פל' - 050-4150217

לב הבחור
משפיעים אישיים וקבוצתיים
להתאמת משפיע פל' - 053-3120261

י"ל ע"י 'מפעל האירה' בראשות המחנך הרב אלחנן רייזמן - לקבלת העלון, תגובות, הארות נא לשלוח מייל: m025667066@gmail.com

פל' 058-3274859

אתר: ahira.org

טלפון: 02-566-7066 דוא"ל: info@ahira.org

האירה
אור לכל אחד